

อัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอรูทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

สุดถนอม ตันเจริญ¹

สุริยา พันธโกศล²

(Received: June 16, 2020; Revised: February 26, 2021; Accepted: April 7, 2021)

บทคัดย่อ

การศึกษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอรูทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สืบหาข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่นและไทยพื้นถิ่น 2) เปรียบเทียบและจำแนกอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ 3) แนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และ 4) ศึกษาความต้องการของชาติพันธุ์ในการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยการสัมภาษณ์และจัดสนทนากลุ่มสมาชิกแต่ละชาติพันธุ์เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะด้านภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย ประเพณีและพิธีกรรม ผลการวิจัยพบว่า ลาวโซ่งหรือไทยทรงดำมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นคือการแต่งกายและลายผ้าทอ ลาวเวียงและลาวครั่งมีอัตลักษณ์คล้ายคลึงกันคือการแต่งกาย ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่นตีนจก แต่ชาติพันธุ์ของลายผ้าที่แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น ส่วนไทยพื้นถิ่นเป็นคนไทยโดยกำเนิดที่จังหวัดสุพรรณบุรี มีอัตลักษณ์ด้านภาษาคือสำเนียงพูดเหน่อ ส่วนแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ คือการสร้างความรู้ในคุณค่าของวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้นำกลุ่มหรือผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง และจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ส่วนความต้องการของชาติพันธุ์ในการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของผ้าทอกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่งและไทยพื้นถิ่นต้องการพัฒนากระเป๋ามีประโยชน์หลากหลายและสื่ออัตลักษณ์ชาติพันธุ์ได้ แต่ชาติพันธุ์ลาวเวียง ลาวครั่งและไทยพื้นถิ่นยังขาดอัตลักษณ์ของผ้าทอ จึงเป็นอุปสรรคในการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ รูทอง สุพรรณบุรี

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. อีเมล: sudthanom.t@bsru.ac.th

² รองศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

อีเมล: s.phankosol@gmail.com

Ethnic Identity in U-thong District, Suphanburi Province

*Sudthanom Tancharoen³**Suriya Phankosol⁴***Abstract**

The objectives of this study was to: 1) explore the information about the ethnic identity of Lao Song, Lao Wiang, Lao Khrang and local Thai; 2) compare and classify identities of ethnic groups; 3) establish guidelines for preserving and inheriting the cultural identity of ethnic groups; and 4) study the needs of ethnic groups in linking ethnic identity with the development of innovative products in line with market needs. The research was conducted by interviewing and discussing with members of each ethnic group about ethnic characteristics, language, dress, food, shelter, traditions and rituals. The results showed that Lao Song distinctive identity were dress and hair style. Lao Wiang and Lao Khrang had similar distinctive identity about the dress of women wearing Teenchok Sarong. As for the local Thai, their linguistic identity was sarcastic accent. The way to preserve and inherit the cultural identity of ethnic groups was to raise awareness of the value of culture in ethnic groups. The way to preserve and inherit the cultural identity of ethnic groups was to raise awareness of the value of culture in ethnic groups. Group leaders or community leaders played a very important role. And the support from external agencies was needed. As for the ethnic needs in linking the identity of woven fabrics with the development of innovative products in line with market needs, members of ethnic groups required to develop handbag with several usefulness and presenting the ethnic identities of woven fabrics. Lao Song could design and produce but Lao Wiang, Lao Khrang and local Thai had no identities of woven fabrics so they could be threat of the development of innovative products as they required.

Keywords: Identity, Ethnic, U-thong, Suphanburi

³ Asst. Prof., Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University. e-mail: sudthanom.t@bsru.ac.th

⁴ Assoc. Prof., Faculty of Science and Technology, Bansomdejchaopraya Rajabhat University.
e-mail: s.phankosol@gmail.com

บทนำ

นับแต่อดีตกาลมนุษยมีความผูกพันอย่างแนบแน่นกับธรรมชาติมาโดยตลอดไม่ว่าจะเป็นความเชื่อและค่านิยมที่กลายเป็นวัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มคน มนุษย์สื่อความหมายของความเชื่อผ่านการกระทำ กิจกรรม เครื่องใช้ และพิธีกรรม แตกต่างกันไปตามความเป็นมาของกลุ่มหรือที่มาของบรรพบุรุษ ผนวกกับกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยม ทำให้วัฒนธรรมที่หลากหลายถูกหล่อหลอมให้เป็นหนึ่งเดียว ด้วยกระแสความสนใจด้านวัฒนธรรม กระแสโลกาภิวัตน์ได้นำพานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยในรูปแบบต่างๆ เช่น การเยี่ยมชมความแตกต่างที่หลากหลายทางธรรมชาติและสังคม วัฒนธรรม การแสวงหาผลกำไรการลงทุนทางธุรกิจหรือด้วยเหตุผลอื่นๆ (Twichasri, 2014)

เมื่อสังคมไทยเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยม นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยในรูปแบบของการชื่นชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ และวิถีชีวิตที่สะท้อนวัฒนธรรมไทยและชุมชนชาติพันธุ์ต่างๆ ในท้องถิ่น ซึ่งมีเสน่ห์และสร้างความบันเทิงให้แก่นักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติเป็นอย่างมาก จนกระทั่งบริษัทนำเที่ยวนำเสนอเป็นส่วนหนึ่งของรายการท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบ เช่น วิถีชีวิตชาวนา เกษตรกรชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดกำแพงเพชร ชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา หรือ วิถีชุมชนม้งที่ใหญ่ที่สุด บ้านเข็กน้อย เขตรอยต่อสามจังหวัด เพชรบูรณ์ พิษณุโลก และเลย หรือที่จังหวัดราชบุรี “หมู่บ้านสาธิต วิถีชีวิต กะเหรี่ยงคอยาว” ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อีกมากมายหลายกลุ่มที่ยังต้องการพัฒนาตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการทำมาหากิน การสนับสนุนความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัตถุดิบในท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็เพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งนับวันจะถูกกลืนเลือนอันเนื่องมาจากผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยม รัฐจึงมีนโยบายให้ชุมชนท้องถิ่นมีการอนุรักษ์ พัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน (Wechwongse, 2011)

ความน่าสนใจและการดึงดูดนักท่องเที่ยวของความหลากหลายในเชื้อชาติ ภาษาวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่มีการอาศัยอยู่รวมกันกระจุกกระจายในทุกภูมิภาค แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีความแตกต่างกันด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ด้วยความเชื่อและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ตั้งแต่สมัยโบราณจนมาถึงปัจจุบันทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นกำเนิดภายในและภายนอกอาณาเขตของประเทศไทยล้วนมีความน่าสนใจในเรื่องของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เป็นประโยชน์ในการปรับประยุกต์ใช้ในการทำมาหากิน การรักษาโรค การแต่งกาย ตลอดจนอาหารการกินที่สะอาด ปลอดภัย บำรุงร่างกาย และดีต่อสุขภาพของผู้บริโภคในปัจจุบัน จำเป็นต้องพึงพิงความรู้และเครื่องมือที่ทันสมัยและการลงทุนเพื่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมดั้งเดิมและผสมผสานวัฒนธรรมกับการดำเนินชีวิตของผู้คนในปัจจุบัน

จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมแห่งหนึ่งในประเทศไทย โดยเฉพาะอำเภออู่ทอง เป็นอำเภอหนึ่งใน 10 อำเภอของจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งประกอบด้วย 13 ตำบล เป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากประเทศเวียดนามและลาว กระจุกกระจายในหลายตำบล จังหวัดสุพรรณบุรีได้สนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ 5 กลุ่มมาตลอดระยะเวลาหลายสิบปี ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ 5 กลุ่ม คือ ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่ง ไทยพวน และไทยจีน (Personal communication, April 9, 2019) ด้วยความเป็นมาของเมืองโบราณอู่ทอง ด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบประกาศให้เมืองโบราณอู่ทองเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พ.ศ.2555 องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ เชิญชวนให้เกิดกระแสเศรษฐกิจสร้างสรรค์แพร่ขยายในวงกว้าง ประกอบกับความโดดเด่นของความหลากหลายของชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การทอผ้าและผ้าทอมือ หรือประเพณี

จากผลการวิจัยโครงการพัฒนาศักยภาพการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ.2561 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าที่กระตุกบ้านยางลาว ของชาติพันธุ์ลาวโซ่ง (ไทยทรงดำ) ได้รับคัดเลือกเป็นวิสาหกิจชุมชนต้นแบบและเป็นที่มาของการศึกษาอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ทอผ้าในอำเภออุทอง (Tancharoen, 2017) เพื่อเป็นการต่อยอดและขยายผลด้านจุดแข็งและความเข้มแข็งของกลุ่มไปสู่กลุ่มอื่น ให้สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) หน่วยงานสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อพัฒนางานวิจัยเชิงพื้นที่ ชุดโครงการวิจัย เรื่อง ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจากผ้าทอบนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เพื่อยกระดับเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จะเกิดผลลัพธ์และผลกระทบตามที่นักวิจัยวางแผนงานวิจัยได้ กลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยจะต้องมีความพร้อม เข้าใจในอัตลักษณ์และดึงออกมาผสมผสานกับความรู้ใหม่ เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมและเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในการยกระดับรายได้ ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์เข้มแข็งและมีคนรุ่นใหม่สืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าให้ยั่งยืนต่อไปได้

ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงปัญหาจากจุดอ่อนของกลุ่มชาติพันธุ์และความต้องการเพิ่มเติมในส่วนที่ขาด จากข้อมูลการสำรวจพื้นที่และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ที่โดดเด่นและน่าภาคภูมิใจควรรักษาไว้และสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนา คือวัฒนธรรมการแต่งกาย และการทอผ้า ซึ่งค่อย ๆ เลือนหายไปเช่นเดียวกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม อีกทั้งยังมีความเข้าใจแตกต่างกันเกี่ยวกับความเป็นมาและลักษณะเฉพาะบางอย่างในมิติวัฒนธรรมของสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ดังนั้นการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ และอนุรักษ์วัฒนธรรมที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น จึงจำเป็นต่อการอนุรักษ์และพัฒนาผสมผสานกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนคนรุ่นใหม่สืบทอดการทอผ้า และการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์บนฐานวัฒนธรรมจะเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกการอนุรักษ์วัฒนธรรมของบรรพบุรุษและการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์หรือนวัตกรรมจะเป็นจุดดึงดูดความสนใจของคนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมคิดร่วมเรียนรู้และพัฒนาต่อยอดธุรกิจที่แข่งขันได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น จากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ครอบคลุม 13 ตำบลของอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบและจำแนกอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
4. เพื่อศึกษาความต้องการของชาติพันธุ์ในการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

นิยามศัพท์

อัตลักษณ์ ในที่นี้ หมายถึง อัตลักษณ์ทางสังคมที่เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งแสดงออกโดยบุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย ผ้าทอ

และลวดลายเฉพาะ ภาษา อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย และประเพณีหรือพิธีกรรมของชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น

กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน ทำให้สมาชิกกลุ่มมีวัฒนธรรม ประเพณี บรรทัดฐาน ภาษา และความเชื่อในแนวเดียวกัน

อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น ที่มีการสืบทอดลักษณะที่เหมือนกันมาถึงลูกหลานรุ่นปัจจุบัน

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ผู้วิจัยสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภออุทอง บริบททางสังคม และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของการดำเนินชีวิต ประกอบกับการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความเป็นอยู่ การทอผ้า และผลิตภัณฑ์ผ้าทอของชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ ในอำเภออุทอง 4 ชาติพันธุ์ ได้แก่ ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น ใน 13 ตำบล โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสนทนากลุ่มสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงการแนะนำต่อ ๆ กันของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สัมภาษณ์บุคคลที่แนะนำ หรือเรียกว่า Snowball Sampling บุคคลสำคัญที่มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชน ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บริหารและตัวแทนส่วนราชการระดับจังหวัดและอำเภอ นายอำเภอ นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญประธานและสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ทอผ้าเจาะจงชุมชนที่มีความเข้มแข็งและมีความพร้อมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ที่ใช้ศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นเรื่องของความรู้ และการธำรงรักษากระบวนการทางสังคม เป็นผลผลิตทางสังคม (Social Products) ความเป็นตัวตนตามการแบ่งประเภทต่าง ๆ ทางสังคม รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในระดับชั้นทางสังคมของตนเอง (locating the self in social categories) เช่น เพศ อายุ อาชีพ เป็นต้น (Burke & Reitzes, 1991: 242)

อัตลักษณ์ในนิยามศัพท์ของคำในภาษาอังกฤษ คำว่า Identification แปลว่าการกำหนดเอกลักษณ์ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนิยามตนเอง หรือเอกลักษณ์ของตนโดยยึดถือบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นนอกจากตัวเองเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันอาจเป็นการยากที่จะระบุเอกลักษณ์ของบุคคลและสิ่งของ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมและกาลเวลา (Chuenchat, 2007)

Ramitanon (2007: 155) ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์มีความสำคัญต่อระบบสังคม ประการแรกคือทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่ง แต่อาจมีหลายลักษณะประกอบขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ อัตลักษณ์กับสังคมเป็นเรื่องที่แยกกันไม่ออกเนื่องจากการนิยามความเป็นตัวตนของอัตลักษณ์นั้นต้องมีการอ้างอิงกับสังคม

Erving Goffman นักสังคมวิทยา ได้แบ่งอัตลักษณ์ออกเป็น 2 ประเภทและอธิบายลักษณะความแตกต่างและความเหมือนกันไว้ (Feungfusakul, 2008: 27-28) ดังนี้

1) อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) เป็นการแสดงออกถึงการรับรู้ รู้จักตนเอง จากการปฏิสัมพันธ์กับสังคมสภาพแวดล้อม ผ่านการแสดงออกในรูปแบบของสถานะ เช่น เพศ ตำแหน่ง หน้าที่ บทบาททางสังคม เป็นต้น

2) อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) เป็นการแสดงออกถึงผลของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา วัฒนธรรม ผ่านการแสดงออกในรูปแบบของวิถีชีวิต ทักษะคติ ความเชื่อและแบบแผนพฤติกรรม การแสดงออกผ่านสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเข้าใจร่วมกันของคนในสังคมนั้นๆ เช่น พิธีกรรม ประเพณี เรื่องเล่า ตำนาน ประวัติศาสตร์ เป็นต้น

จากความหมายของอัตลักษณ์ คือลักษณะเฉพาะหรือความเหมือนที่แตกต่าง ชาติพันธุ์มีความแตกต่างกันด้านความเชื่อที่สื่อออกมาเป็นพิธีกรรมและวัฒนธรรมที่แสดงออกในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ อาหาร บ้านเรือน การแต่งกาย พิธีกรรม เป็นต้น ตามแนวคิดของ Erving

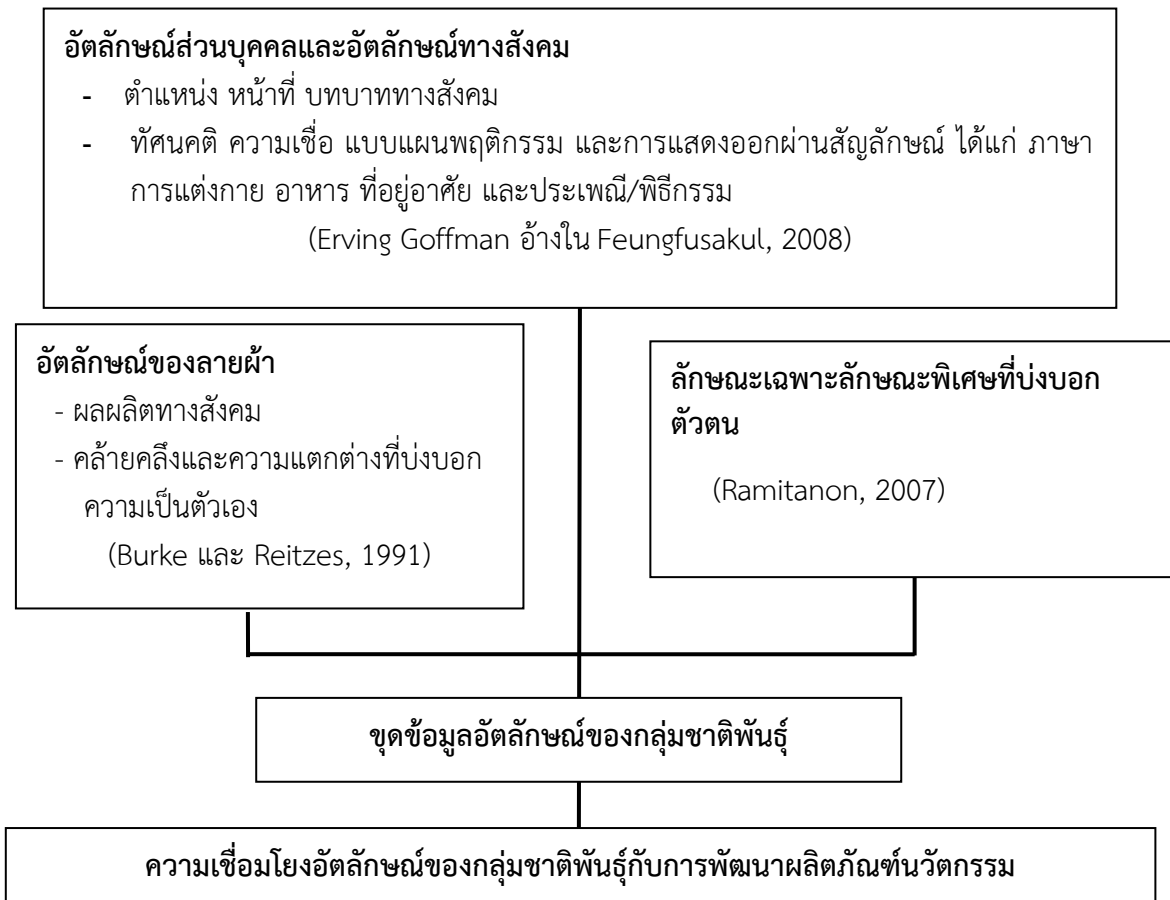
Feungfusakul (2008: 1-2) กล่าวว่า อัตลักษณ์แปรเปลี่ยนตามบริบทของวัฒนธรรมยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้มิติเวลาเร่งเร็วขึ้น และมีพื้นที่ที่หดแคบเข้ามา เกิดการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว หลากหลายและซับซ้อน

อัตลักษณ์ชาติพันธุ์

การศึกษาชาติพันธุ์ในแง่ของปัจจัยหนึ่งทางสังคมของผู้ใช้ภาษาที่มีผลทำให้ภาษาที่ใช้มีการแปรหรือเปลี่ยนแปลงไป ชาติพันธุ์ในมุมมองนี้จะมีความหมายไม่ต่างมากนักกับมุมมองเรื่องเชื้อชาติ (Race) ส่วนกลุ่มอีกกลุ่มหนึ่งเน้นความแตกต่างของภาษา (Language diversity) และเน้นบรรยายลักษณะทางสังคมของผู้ใช้ภาษาและภาษาที่เข้าไปมีบทบาทในแต่ละกิจกรรมทางสังคมต่างๆ กัน เป็นกลุ่มที่เรียกว่า สังคมวิทยาภาษา (Sociology of language) ซึ่งมีแนวทางการศึกษาตามฟิชแมน (Fishman, 2003)

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการศึกษาภาพกว้างคืออัตลักษณ์ทางสังคมและบุคคล จากนั้นจึงศึกษาลักษณะเจาะจงของอัตลักษณ์และความเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรม ภายใต้ชุดโครงการ โครงการวิจัย เรื่อง ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมจากผ้าทอบนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เพื่อยกระดับเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดสุพรรณบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย เรื่อง อัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ภายใต้ชุดโครงการวิจัย “ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมจากผ้าทอบนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เพื่อยกระดับเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี” คณะผู้วิจัยสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอกู่ทอง บริบททางสังคม และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของการดำเนินชีวิต ศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์จากข้อมูลชาติพันธุ์จากเว็บไซต์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุพรรณบุรี ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ทอผ้าในอำเภอกู่ทอง ได้แก่ ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) โดยลงพื้นที่สำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการสังเกตสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครอบครัว 13 ตำบลของอำเภอกู่ทอง ขั้นตอนที่ 4 จำแนกอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ขั้นตอนที่ 5 ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอกู่ทอง ขั้นตอนที่ 6 ศึกษาความต้องการของชาติพันธุ์ในการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น ในอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี บุคคลสำคัญที่มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชน ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

การเลือกตัวอย่างโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) การเลือกตัวอย่างแบบมีเจตนาหรือตามการแนะนำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นัดหมายตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและชาติพันธุ์ในอำเภออุ้มทอง ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บริหารและตัวแทนส่วนราชการระดับจังหวัดและอำเภอ นายอำเภอ นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ประธานและสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภออุ้มทองเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนักวิจัยทำการรวบรวมและทบทวนวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในวางแผนการศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ สทนากลุ่มและจัดบันทึกจากการสังเกต ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์และผ้าทอของแต่ละชาติพันธุ์ การอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และความต้องการของชาติพันธุ์ในการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สรรวจข้อมูลเบื้องต้นและบริบททั่วไปของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภออุ้มทอง ได้แก่ ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น ทั้ง 13 ตำบล ก่อนสัมภาษณ์ จัดสนทนากลุ่ม และสังเกต จากนั้นสัมภาษณ์บุคคลที่แนะนำ หรือเรียกว่า Snowball Sampling บุคคลสำคัญที่มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชน ผู้บริหารระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน จากนั้นจึงทำการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) นัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหารหน่วยงานระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด หรือตัวแทนส่วนราชการระดับจังหวัดและอำเภอ นายอำเภอ นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้าน รวม 55 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการศึกษาอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ในอำเภออุ้มทอง เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ผลงานวิจัย การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วจำแนกความแตกต่าง อธิบายความคล้ายคลึงหรือความเหมือนในบางประเด็นด้วยการพรรณนา จัดทำตารางจำแนกข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ และอธิบายถึงความเชื่อมโยงกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ต้องการ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคมด้านวัฒนธรรมการแต่งกาย ภาษา อาหาร การกิน ที่อยู่อาศัย และประเพณีหรือพิธีกรรมของชาติพันธุ์ พบว่า **ชาติพันธุ์ลาวโซ่ง (ไทยทรงดำ)** มีอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคมที่มีลักษณะเฉพาะด้านวัฒนธรรมการแต่งกายของผู้หญิง ด้วยเสื้อแขนยาวสีดำ ตกแต่งด้วยกระดุมเม็ดผักบุ้ง (ในอดีตทำด้วยเงิน ปัจจุบันเป็นอลูมิเนียม) และสวมผ้าซิ่นลายแตงโม ประกอบด้วยหัวซิ่นสีครามเข้มเกือบดำ ตัวซิ่นเป็นผ้าลายแตงโม ด้วยกรรมวิธีการทอด้วยเส้นไหมสีแตงสดไว้ตามแนวตั้งของผ้าเรียกว่า “เส้นยืน” แล้วสอดด้วยฝ้ายสีครามเข้มตามแนวนอนเรียกว่า “เส้นพุ่ง” สลับกับฝ้ายสีขาวทอแนวตั้งจนกลายเป็นผ้าพื้นที่มีลายทางเล็กๆ ตามความยาวของลำตัว เย็บต่อตีนซิ่นให้มีความหนาเพื่อป้องกันไม่ให้ชายผ้าซิ่นขาดง่าย จับผ้าชายขวามาบรรจบกันที่ด้านหน้าแล้วรัดด้วยเข็มขัด นอกจากนี้ยังมีอัตลักษณ์ของเครื่องแต่งกายด้วยผ้าที่มีลวดลายการปักมือเรียกว่า “ผ้าเปี้ยว” นิยมปักบนผ้าพาดไหล่หรือคล้องคอ และการตัดเย็บผ้าซิ่นเล็กๆ หรือเศษผ้าประกอบขึ้นเป็นลายดอกมะลิ ดอกแปด ดอกพิกุล (ภาพที่ 1) นำมาแปรรูปเป็นสินค้าหลากหลายประเภท ได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าพาดไหล่ หมวก และเข็มขัด อัตลักษณ์ส่วนบุคคลที่เห็นได้ชัดเจนคือทรงผม ผู้หญิงนิยมไว้ผมยาวเกล้าขึ้นเก็บด้วยปิ่นหรือหวี ปัจจุบันนิยมในกลุ่มผู้สูงอายุเท่านั้น และอัตลักษณ์ด้านที่อยู่อาศัยคือเรือน (เฮือน) กระดองเต่า กลุ่มที่เข้มแข็งและมีส่วนร่วมกับการพัฒนาของภาครัฐอย่างต่อเนื่องคือ กลุ่มทอผ้าไทยทรงดำที่ศูนย์ฟื้นฟูวัฒนธรรมไตดำ และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าที่กระตูกบ้านยางลาว ตำบลบ้านดอน อำเภออุทอง ลูกค้าสามารถสั่งซื้อตามสิ่งที่ต้องการ และสั่งตัดเสื้อผ้าสำเร็จรูปได้ ทั้งสองกลุ่มมีผู้นำที่เข้มแข็งและสมาชิกมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนา ดำเนินงานด้วยความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีระบบการจำหน่ายหน้าร้าน มีสินค้าหลากหลายประเภท รวมถึงผ้าสั่งทอ สั่งตัด และผ้าขาวม้า ซึ่งผลิตจากไหมและเส้นด้ายประดิษฐ์ย้อมคราม และย้อมสีสำเร็จรูปจากโรงงาน ทำให้ประหยัดเวลาในการผลิต การย้อม และราคาจำหน่ายจึงไม่สูงมากนัก แต่เนื้อหาหายากแตกต่างกว่าไหมหรือฝ้ายธรรมชาติ

ภาพที่ 1 เสื้อ ผ้าซิ่นลายแตงโม ผ้าเปี้ยว และการตัดเย็บผ้าซิ่นเล็กๆ

ชาติพันธุ์ลาวเวียง อัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคม ได้แก่ลักษณะเฉพาะการแต่งกายของผู้หญิง ด้วยผ้าซิ่นมัดหมี่ต่อตีนจก กลุ่มที่มีความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรมการแต่งกายในอำเภออุทองอยู่ที่ตำบลดอนคา บางครอบครัวมีสมาชิกชาติพันธุ์เป็นคนรุ่นใหม่ทอผ้าและแปรรูปสินค้า เมื่อมีงานบุญหรืองาน

ประเพณี จะรวมตัวกันเหนียวแน่น เช่น ประเพณีสู่ขวัญข้าว ประเพณีบุญข้าวจี จะมีการแสดงฟ้อนรำ สามารถพบเห็นสมาชิกชาติพันธุ์ลาวเวียง (ผู้หญิง) จำนวนมากสวมใส่ผ้าชิ้นที่ตัวชิ้นเป็นผ้ามัดหมี่และตีนซิ่น เป็นผ้าจกที่มีสีสันสดใส ผสมผสานกับการออกแบบลายของตนเองขึ้นมาตามความชอบ ทำให้ผ้าแต่ละผืนมี ลายเฉพาะตัวแต่มีลักษณะของลวดลายคล้ายผ้าทอของชาวลาวเวียงและลาวครั้งในพื้นที่อื่น เนื่องจาก ข้อจำกัดด้านกำลังคนทอผ้าและความเชี่ยวชาญในการตัดเย็บ หลายคนจึงสั่งซื้อผ้าชิ้นจากอำเภออื่น จังหวัดชัยนาทและอุทัยธานี ส่วนครอบครัวที่มีกี่ทอผ้า ราคาไม่สูงมาก เพราะใช้ด้ายประดิษฐ์ มีลูกค้าสั่งทอ มากจึงทำไม่ทัน แบบและลวดลายไม่ต่างจากลาวเวียงกลุ่มอื่น อีกกลุ่มหนึ่งที่ตำบลบ้านโฆ้ง ยังมีการรวมตัว เฉพาะเครือญาติไม่มากนัก แต่อุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้าทอ มีความพร้อมในการทอ ผ้า ในขณะที่ประสบปัญหาและมีข้อจำกัดไม่ต่างกัน คือ คนทอผ้าน้อยลง ใช้เวลาว่างทอผ้า ต้องทำ การเกษตรเลี้ยงชีพเป็นหลัก ทอผ้าไว้สวมใส่ภายในครอบครัวและเครือญาติ ชาวลาวเวียงที่ตำบลดอนคา และตำบลบ้านโฆ้ง อำเภออุทุมพร จัหวัดสุพรรณบุรี อนุรักษ์การทอผ้าตีนจกและผ้ามัดหมี่สืบทอดกันมาใน ครอบครัวหรือเครือญาติใกล้ชิด คนทอเรียนรู้ลวดลายผ้าจากบรรพบุรุษด้วยเทคนิคการจก คือการทอ ลวดลายบนผืนผ้าด้วยการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งเข้าไปเป็นช่วง ๆ การจกจะใช้ไหมหรือขนเม่นจกหรือควักเส้นด้าย สีสันต่าง ๆ ขึ้นมาบนเส้นยืนให้เกิดลวดลายตามที่ต้องการโดยมีเส้นยืนเป็นด้ายสีแดงซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะ ของผ้าลาวเวียง แต่ขาดอัตลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากลายผ้าของชาติพันธุ์อื่น

ชาติพันธุ์ลาวครั้ง ที่ตำบลสระพังลานและตำบลบ้านโฆ้ง เดิมถูกกวาดต้อนมาจากแขวงจำปาสัก ประเทศลาว ในอดีตลาวครั้งใช้ภูมิปัญญาด้านการย้อมผ้า ย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติจากต้นแก่นคูณ มีด้าย มัดหมี่ เปลือกประตู เปลือกมะเกลือ มะปิ้ง คั้ง อัตลักษณ์ของผ้าชิ้นของชาวลาวครั้งคือการต่อตีนซิ่นด้วย ฝ้ายหรือไหม ตีนซิ่นตอนบนตกแต่งด้วยการจกลวดลาย และเว้นตีนซิ่นตอนล่างเป็นผืนผ้าสีแดง อัตลักษณ์ ของลายผ้าส่วนใหญ่จะมาจากสิ่งของใกล้ตัวที่ใช้ในชีวิตหรือวัฒนธรรม ความเชื่อ เช่น ลายนาค ลายม้า ลายไก่ ลายหมานอน ลายขอ ลายดอกแก้ว ลายเอ๋ย เป็นต้น คล้ายกับลายตีนจกของชาวลาวเวียง ปัจจุบัน สมาชิกชาติพันธุ์ลาวครั้งทั้งตำบลสระพังลานและตำบลบ้านโฆ้ง ต้องการฟื้นฟูและอนุรักษ์ผ้าทอ ซ้อมด้าย ประดิษฐ์จากกลุ่มลาวครั้งทั้งตำบลสระบัวเก่า อำเภอด่านช้าง แต่มีปัญหาคือขาดคนทอ คนที่เคยทอผ้าได้มี อายุมากและสุขภาพไม่ดี

สมาชิกชาติพันธุ์ลาวเวียงและลาวครั้งจำนวนมากซื้อผ้าชิ้นมัดหมี่และตีนจกจากอำเภอบ้านไร่ จังหวัด อุทัยธานี และอำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท มีให้เลือกหลายแห่งและสามารถสั่งซื้อออนไลน์ได้

ชาติพันธุ์ไทยพื้นถิ่น ในอำเภออุทุมพรที่ยังทอผ้า พัฒนาลายผ้า และแปรรูปสินค้าสำเร็จรูปจำหน่าย อย่างต่อเนื่อง คือ วิสาหกิจชุมชนทอผ้าไทยพื้นถิ่นตำบลจรเข้สามพัน ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าเป็นผลึก และตัดเย็บ เสื้อผ้าสำเร็จรูปจำหน่ายที่บ้านของประธานกลุ่ม ทำไม่ทันขาย สีสันสวยงาม ราคาไม่แพง เนื่องจากซื้อด้าย ประดิษฐ์จำนวนมากจากโรงงาน ทำให้ได้ต้นทุนต่ำ คุณภาพเนื้อผ้าปานกลาง ขายในราคาไม่สูงนัก เพราะ ลายผ้าและคุณภาพของสินค้า ยังขาดอัตลักษณ์คือไม่มีความแตกต่างจากผ้าขาวม้าและผ้าทอทั่วไป

ในภาพรวม สรุปได้ว่า ลาวโฆ้ง (ไทยทรงดำ) มีอัตลักษณ์โดดเด่นด้านการแต่งกายด้วยผ้าทอสีดำ และ ผ้าชิ้นลายแดงโม ส่วนอื่นปลื้มก้อยเป็นลายผ้าจากการปักมือและลายดอกที่เกิดจากการเย็บเศษผ้ามา ประดับตกแต่ง รวมถึงกระดุมเม็ดผักบุ้งประดับบนเสื้อของชายและหญิง ลาวเวียงและลาวครั้งมีลายผ้า คล้ายกัน เน้นสีสันสดใส โดยเฉพาะสีแดง แต่มีชื่อเรียกของลายผ้าแตกต่างกันออกไป เช่นเดียวกับชาติพันธุ์ ไทยพื้นถิ่น เน้นการทอผ้าพื้นและผ้าขาวม้า ซึ่งมีสีสันและลายแตกต่างกันไปตามความชอบของผู้ทอหรือ

ความต้องการของลูกค้าเพื่อตัดเย็บเป็นผ้าขาวม้าและเสื้อผ้าชายหญิง ขาดอัตลักษณ์ของผ้าทอ ไม่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากผ้าทอของชาติพันธุ์อื่น

ด้านความเข้าใจอัตลักษณ์ของตนเองและความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น มีความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของผ้าทอแต่ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และมีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์เหมือนกัน เนื่องจากมีวัฒนธรรมด้านการทอผ้าและความโดดเด่นด้านการแต่งกาย ทุกกลุ่มจึงต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมจากผ้าทอ เชื่อมั่นว่าขายได้และสร้างมูลค่าเพิ่มได้ในตลาดออนไลน์ คือกระเป๋าเก็บอุนหนุมิและเก็บกลิ่น ซึ่งมีประโยชน์หลากหลายในการใช้งาน เนื่องจากมีช่องใส่แผ่นฟรอยด์และซองผงคาร์บอนทุกใบ (ถอดออกได้เมื่อใช้เป็นกระเป๋ากลิ่นหรือสะพายไปทำงานหรือไปเที่ยว) และลาวโซ่งต้องการพัฒนาหมอนสมุนไพรคลายปวดเมื่อยเพิ่มเติม เพราะได้รับความรู้จากคณะผู้วิจัยและสามารถทำได้ เพื่อลดปัญหาอาการออฟฟิศซินโดรม ใช้ประคบและมีกลิ่นหอมสมุนไพรคลายความเครียดได้ มีประโยชน์ที่หลากหลายและออกแบบให้ตรงกับกระแสนิยมของลูกค้านักท่องเที่ยว ซึ่งต้องใช้เวลาและความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ด้านการตัดเย็บและคิรรูปแบบของผลิตภัณฑ์อย่างพิถีพิถัน นักวิจัยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยภายใต้ชุดโครงการการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ตามอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์เพื่อยกระดับเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่ม รวมถึงการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นในการแปรรูปให้ทุกกลุ่มได้ทดลองปฏิบัติและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการพัฒนาต่อไป

การจำแนกอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้วิจัยได้จำแนกอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ดังตาราง 1 จำแนกข้อมูลอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านภาษา การแต่งกาย อาหารและการบริโภค และความเชื่อ (ประเพณี/พิธีกรรม) และที่อยู่อาศัย อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มีความโดดเด่นในมิติเดียวกันและต่างมิติบ้าง กลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดสุพรรณบุรี มีลักษณะเฉพาะที่เป็นการแสดงออกและยึดถือปฏิบัติทางการแต่งกาย รองลงมาเป็นเรื่องของภาษาที่มีลักษณะเฉพาะของภาษาดั้งเดิม ซึ่งเป็นไปตามที่มาหรือถิ่นกำเนิดในอดีต สัมพันธ์กับอัตลักษณ์ด้านพื้นที่ และวัฒนธรรมประเพณี แสดงถึงความเชื่อ ลาวโซ่งทุกพื้นที่ยังอนุรักษ์ประเพณีและพิธีกรรมดั้งเดิม ได้แก่ ประเพณีการเสนเรื่อน เป็นพิธีสำคัญของชาวลาวโซ่ง (ไทยทรงดำ) ที่ลูกหลานต้องทำการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษหรือผีเรือนครั้งใหญ่ ประเพณีแข่งขวัญ เป็นพิธีรับขวัญแก่ชาวไทยทรงดำหลังจากที่หายจากอาการเจ็บป่วย ประเพณีกินตอง เป็นประเพณีแต่งงานแบบไทยทรงดำที่ฝ่ายเจ้าบ่าวจะไปทำพิธีไหว้ผีของทางฝั่งบ้านเจ้าสาวเพื่อเป็นการบอกกล่าวในวันแต่งงาน จะจัดงานประเพณีไทยทรงดำในช่วงวันสงกรานต์ ประเพณีงานศพ เอกลักษณ์ของประเพณีงานศพของชาวไทยทรงดำคือเมื่อเสร็จสิ้นพิธีการเผาศพแล้ว จะทำพิธีส่งวิญญาณของผู้ตายไปยังเมืองแถงหรือเมืองสวรรค์ ประเพณีการเอาผีขึ้นเรือน เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีงานศพโดยเป็นการนำอัฐิส่วนหนึ่งของผู้ตายเก็บกลับมาพร้อมกับเชิญวิญญาณผู้ตายขึ้นเรือนให้อยู่ในกะล่อห้องของบ้าน และอันก่อนนอนกัน การเล่นคอน เดือน 5 เมื่อว่างจากฤดูทำนาทำไร่ พวกหญิงสาวลาวโซ่งนั่งรวมกันเป็นกลุ่มประมาณ 15-20 คนขึ้นไป ณ บ้านใดบ้านหนึ่งสำหรับเป็น “ช่วง” เพื่อให้มานั่งทำงานฝีมือร่วมกัน และเป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้เลือกคู่ครอง เมื่อถึงวัน 1 ค่ำฝ่ายชายจะรวมตัวกันเป็นกลุ่มและตระเวนไปตามหมู่บ้านเพื่อไป “เล่นคอน” คือการเล่นทอดลูกช่วง ปัจจุบันเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการฟื้นฟูประเพณีในวันไทยทรงดำ ชาติพันธุ์ลาวโซ่ง (ไทยทรงดำ) มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น เรื่องการแต่งกาย ทรงผม และผ้าทอ ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในอำเภออื่น จังหวัดอื่นใดก็ตาม ส่วนลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น ยังขาดการบันทึกลักษณะเฉพาะของอัตลักษณ์ทางสังคม มีการเรียกชื่อลายผ้าทอ และประเพณีเฉพาะกลุ่มบางพื้นที่เท่านั้น

ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ต้องอาศัยความช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอก โดยเฉพาะจุดขายของผ้าทอซึ่งสามารถพัฒนารูปแบบสินค้าได้หลายชนิด ยังมีข้อจำกัดด้านกำลังคน ความรู้ความสามารถในการผลิตและพัฒนาสินค้า ตลาดและช่องทางการจัดจำหน่าย ซึ่งให้เห็นว่า หากชาติพันธุ์ต้องการพัฒนาแต่มีข้อจำกัดหลายด้าน ไม่สามารถระเบิดจากภายในเพราะกำลังคนและความรู้ความสามารถไม่เพียงพอ ต้องขึ้นนำด้วยพลังจากภายนอกที่มีทรัพยากรมากพอในการขับเคลื่อนเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่มีความต่อเนื่อง ผลจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม พบว่าการอนุรักษ์และสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภออุ้มทอง กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มสามารถสร้างหรือรักษาอัตลักษณ์ไม่ให้เลือนหายไปตามยุคสมัย โดยเฉพาะวัฒนธรรมด้านภาษา การแต่งกาย อาหารการกินลักษณะที่อยู่อาศัย และประเพณีดั้งเดิม อัตลักษณ์ที่โดดเด่นคือผ้าทอ การอนุรักษ์อัตลักษณ์ผ้าทอของลาวโซ่ง และการสร้างอัตลักษณ์ของผ้าทอของลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่นให้มีลักษณะเฉพาะด้วยการศึกษาลายผ้าตีนจกโบราณ เพื่อเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังและสังคมรู้จักมากขึ้น แนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี สำคัญที่สุดคือสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์เอง การสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของวัฒนธรรม ผู้นำกลุ่มหรือผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์

ส่วนความต้องการของชาติพันธุ์ในการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของผ้าทอกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น คณะผู้วิจัยและสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและสรุปตรงกันเกี่ยวกับความเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมที่สื่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์สามารถเพิ่มรายได้และผลิตสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาดที่หลากหลาย คือการเชื่อมโยงลายผ้าทอและลายปักหรือลายตัดเย็บประกอบกันในเครื่องแต่งกายและของใช้ที่ทันสมัย แต่กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ลาวครั่งและไทยพื้นถิ่นมีข้อจำกัดด้านความสามารถในการออกแบบและตัดเย็บ เนื่องจากขาดเครื่องมือสำคัญคือจักรอุตสาหกรรม และมีเวลารอจากการเกษตรหรืองานรับจ้างหลักไม่มากนัก ต้องใช้เวลาพัฒนาฝีมือค่อนข้างมาก ในขณะที่ลาวโซ่งมีสมาชิกจำนวนมาก อีกทั้งมีอัตลักษณ์ของผ้าทอชัดเจน และรวมกลุ่มเหนียวแน่นกว่ากลุ่มอื่น ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่นขาดอัตลักษณ์ของผ้าทอ กลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภออุ้มทองจะสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อยกระดับเศรษฐกิจกลุ่มชาติพันธุ์ได้ ด้วยความคิดสร้างสรรค์และยกระดับเศรษฐกิจได้ หากภาครัฐหรือหน่วยงานภายนอกชุมชนสนับสนุนความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ในการแปรรูป และงบประมาณในการพัฒนาฝีมือ

สรุป

การศึกษา “อัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอร่องทอง จังหวัดสุพรรณบุรี” ภายใต้ชุดโครงการวิจัยผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจากผ้าทอบนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เพื่อยกระดับเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอร่องทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อจำแนกอัตลักษณ์หรือจุดเด่นที่เป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์เชื่อมโยงกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นที่จะยกระดับเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ คณะผู้วิจัยจึงวางแผนการสำรวจข้อมูลอัตลักษณ์ทางสังคม วัฒนธรรม ผ่านการแสดงออกในรูปแบบของวิถีชีวิต ทักษะคติ ความเชื่อและแบบแผนพฤติกรรม การแสดงออกผ่านสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเข้าใจร่วมกันของคนในสังคมนั้นๆ ส่วนประเพณีและพิธีกรรม เป็นสิ่งที่ยืนยันอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมและไม่เสร็จสมบูรณ์ จะต้องมีการดำเนินการเป็นขั้นตอนและใช้สิ่งของหรือเครื่องแต่งกายประกอบกิจกรรม เพื่อแสดงความเคารพบรรพบุรุษของชาติพันธุ์ จำแนกข้อมูลดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงการจำแนกอัตลักษณ์หรือจุดเด่นของแต่ละชาติพันธุ์

อัตลักษณ์/ ความโดดเด่น	ลาวโซ่ง	ลาวเวียง	ลาวครั่ง	ไทยพื้นถิ่น
การแต่งกาย	-เสื้อผ้าฝ้ายทอมือย้อมครามเกือบเป็นสีดำ -ผู้ชายใส่เสื้อไทติดกระดุมเงินตั้งแต่ 11 เม็ดขึ้นไป กางเกงขาสั้นหรือช่วงก้อม คาดด้วยสายคาดเอว หรือฝักเอว -ผู้หญิงใส่เสื้อก้อมย้อมครามสีน้ำเงิน เข้ม หรือดำ (มะเกลือ) ตัดเย็บด้วยมือ ฝักเข็มละเอียด สวมได้ทั้งสองด้าน เป็น เสื้อคอกลมผ่าหน้า แขนกระบอก เข้ารูปติดกระดุมเงินถี่ๆ ประมาณ 9 – 11 เม็ดและขึ้นลายแดงโม	- ผ้าขึ้นมัดหมี่ต่อ ด้วยตีนขึ้นเป็น ลายจก	- ผ้าขึ้นมัดหมี่ต่อ ด้วยตีนขึ้นเป็น ลายจก - นิยมใช้สีแดง จากการย้อมด้วย ครั่งเป็นโครงสร้าง หลัก	ผ้าถุงแบบไทย และผ้าขึ้นตีนจก ประดิษฐ์ลวดลาย เองตาม ความชอบ
ผ้าทอและ ลวดลายเฉพาะ	- ผ้าขึ้นลายแดงโม หัวขึ้นสีครามเข้มเกือบ ดำ ตัวขึ้นเป็นผ้าลายแดงโม เส้นไหมสีแดง สอดไว้ตามแนว ตั้งของผ้าเรียกว่า “เส้น ยืน” แล้วสอด ด้วยฝ้ายสีครามเข้ม ตาม แนวนอนเรียกว่า”เส้นพุง” สลับกับฝ้ายสี ขาวทอแนวตั้งจนกลายเป็นผ้าพื้นที่มีลาย ทางเล็กๆตามความยาวของลำตัว เย็บต่อ ตีนขึ้นให้มีความหนาเพื่อป้องกันไม่ให้ชาย ผ้าขึ้นขาดง่าย - การปักมือเรียกว่าลายผ้าเปี้ยว - การตัดเย็บผ้าขึ้นเล็กๆ หรือเศษผ้า ประกอบขึ้นเป็น ลายดอกมะลิ ดอกแปด ดอกพิกุล	- ผ้ามัดหมี่ต่อลายตีนจก - หัวขึ้นแดง ตัวขึ้น (จก) และตีนขึ้น แดง	- ผ้าขาวม้า - พัฒนาลายจก ตามความชอบ และความถนัด - ไม่มี ลักษณะเฉพาะ	

อัตลักษณ์/ ความโดดเด่น	ลาวโซ่ง	ลาวเวียง	ลาวครั่ง	ไทยพื้นถิ่น
ภาษา	พยัญชนะ 38 ตัว สระ 28 หน่วยเสียง	พยัญชนะ 20 หน่วย เสียงสระ 21 หน่วยเสียง เสียงวรรณยุกต์ 7 หน่วยเสียง	สำเนียงลาว เวียงจันทน์	เหน่อแบบ สุพรรณ
อาหารการกิน	แกงผำ น้ำพริก ผักสด ผักลวก และ แกงส้มหน่อไม้เปรี้ยว	ปลาร้า ปลาสาม น้ำพริก ต้มผักจิ้ม เป็ด ไก่ ปูนา ปลาแห้ง ผักสวนครัว		อาหารไทย พื้นบ้าน
ที่อยู่อาศัย	เรือนกระต๊อเต่า	บ้านไม้ ใต้ถุนสูง		บ้านไม้ชั้นเดียว แบบมีใต้ถุน หรือไม่มีใต้ถุน
ประเพณีและ พิธีกรรม	ประเพณีการเสนเรือน ประเพณีแข่งขวัญ ประเพณีกินตอง ประเพณีงานศพ ประเพณีการเอาผีขึ้นเรือน อันก่อนพ่อนแก่น	สารทลาว ฮ่ม-ฮุ่ม-โฮม-เฮียน บุญบั้งไฟ งานบุญข้าวจี ตักบาตรเทโว โรหณะ	ไหว้ผีหอเจ้านาย การโยนลูกช่วง	ประเพณีไทย

ลาวโซ่งหรือไทยทรงดำมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นคือการแต่งกาย ลักษณะเฉพาะของผ้าทอ ลวดลายของผ้า และทรงผม ลาวเวียงและลาวครั่งมีอัตลักษณ์โดดเด่นคล้ายคลึงกันคือการแต่งกาย ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่นมัดหมี่ต่อตีนจกหรือผ้าแดงต่อตีนจก ส่วนไทยพื้นถิ่นเป็นคนไทยโดยกำเนิดที่จังหวัดสุพรรณบุรี มีอัตลักษณ์ด้านภาษาคือสำเนียงพูดเหน่อ ชาติอัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย ผ้าทอและด้านอื่นๆ ส่วนแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอด อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม คือการสร้างตระหนักรู้ในคุณค่าของวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์ จากการวิจัยพบว่าผู้นำกลุ่มหรือผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง และจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละชาติพันธุ์ ยังมีจุดอ่อนด้านกำลังคน ทุกชาติพันธุ์ต้องการให้หน่วยงานภายนอก ชุมชนสนับสนุนกิจกรรมการสร้างการตระหนักรู้และการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้วยการให้ความรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความรู้ด้านภาษา การแต่งกาย การทอผ้า และการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการสร้างสรรค์กิจกรรมในเทศกาลงานประเพณีสำคัญของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อส่งเสริมการแต่งกายด้วยผ้าทอ เน้นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าและลายผ้าดั้งเดิม รวมถึงรู้พื้นและส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละชาติพันธุ์

อภิปรายผล

จากผลของการจำแนกอัตลักษณ์หรือจุดเด่นที่เป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์เป็นอัตลักษณ์ทางสังคม แสดงออกถึงผลของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา วัฒนธรรม ผ่านการแสดงออกในรูปแบบของวิถีชีวิต ทักษะคติ ความเชื่อและแบบแผนพฤติกรรม การแสดงออกผ่านสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเข้าใจร่วมกันของคนในสังคมนั้นๆ ส่วนประเพณีและพิธีกรรม เป็นสิ่งที่ยืนยันอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Burke & Reitzes (1991: 242) ซึ่งอธิบายว่าอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นเรื่องของความรู้และการธำรงรักษากระบวนการทางสังคม เป็นผลผลิตทางสังคม (Social Products) อัตลักษณ์กับสังคมเป็นเรื่องที่แยกกันไม่ออกเนื่องจากการนิยามความเป็นตัวตนของอัตลักษณ์นั้นต้องมีการอ้างอิงกับสังคม ตามแนวคิดของ Ramitanon (2007: 155) ในความหมายของ “อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity)” เป็นการแสดงออกถึงผลของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา วัฒนธรรม ผ่านการแสดงออกในรูปแบบของวิถีชีวิต ทักษะคติ ความเชื่อและแบบแผนพฤติกรรม เช่นเดียวกับความหมายของการแสดงออกผ่านสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเข้าใจร่วมกันของคนในสังคมนั้นๆ เช่น พิธีกรรม ประเพณี เรื่องเล่า ตำนาน ประวัติศาสตร์ เป็นต้น ตามแนวคิดของ Erving Goffman (Feungfusakul, 2008: 27-28)

การจำแนกประเภทของอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตามลักษณะการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการแต่งกาย ทรงผม อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย และประเพณีหรือพิธีกรรมของชาติพันธุ์ลาวโซ่ง (ไทยทรงดำ) ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น ด้วยลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากกลุ่มอื่น ตามแนวคิดของ Erving Goffman อัตลักษณ์ทางสังคม เป็นผลของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม การแสดงออกในรูปแบบของวิถีชีวิต ทักษะคติ ความเชื่อและแบบแผนพฤติกรรม การแสดงออกผ่านสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเข้าใจร่วมกันของคนในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ (Feungfusakul, 2008) ส่วนประเพณีและพิธีกรรม เป็นสิ่งที่ยืนยันอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมและไม่เสร็จสมบูรณ์ จะต้องมีการดำเนินการเป็นขั้นตอนและใช้สิ่งของหรือเครื่องแต่งกายประกอบกิจกรรมเพื่อแสดงความเคารพบรรพบุรุษของชาติพันธุ์ลาวโซ่ง (ไทยทรงดำ) การเสนเรื่อน ประเพณีงานศพ ประเพณีเสนเตง ประเพณีปาดตงข้าวใหม่ เป็นพิธีที่จัดขึ้นหลังช่วงเก็บเกี่ยวทำการเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษด้วยข้าวใหม่ ประเพณีการเอาผีขึ้นเรื่อน หรือประเพณีของชาติพันธุ์ลาวเวียง เช่นประเพณีอ่อนก่อนพ่อนแก่น ฮ่วม-ฮุ่ม-โฮม-เฮียน หรือประเพณีไหว้ผีหอเจ้านายของชาติพันธุ์ลาวครั่ง ล้วนเป็นการแสดงออกซึ่งความเคารพบรรพบุรุษและอำนาจของผี ตามความหมายของ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ที่แสดงออกมาถึงลักษณะเฉพาะที่สัมพันธ์กับ “อำนาจ” และ “ความจริงแท้” ที่เป็นอยู่เสมอ (Hall, 1990: 222) อีกทั้งการแสดงออกด้านการแต่งกายด้วยผ้าขึ้นตีนจกลายเฉพาะของลาวเวียงและลาวครั่ง รวมถึงการแต่งกายด้วยผ้าทอสีดำแขนยาวตกแต่งด้วยกระดุมเม็ดผักบุ้งและผ้าลายแดงมอคือปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยม (Structural Symbolic-Integrationist Perspective) สามารถอธิบายพฤติกรรมแสดงบทบาท (Explanation of Role Behavior) ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ระหว่างสังคม (Society) และตัวตน (Self) ของบุคคลในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองอย่างชัดเจน ตรงกับแนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism) ของสไตรเกอร์ (Stryker, 2007) แสดงว่าอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง (ไทยทรงดำ) ตามลักษณะการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการแต่งกาย ทรงผม อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย และประเพณีหรือพิธีกรรม มีความชัดเจน ในพื้นที่อื่นก็เรียกชื่อเหมือนกัน ส่วนชาติพันธุ์ ลาวเวียง ลาวครั่ง และไทยพื้นถิ่น ยังขาดอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากกลุ่มอื่น ตามแนวคิดของ Erving Goffman ทั้งอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคม อีกทั้งไม่มีการศึกษาและบันทึกเป็นทางการ

จากตารางที่ 1 แสดงการจำแนกอัตลักษณ์ ทุกชาติพันธุ์มีอัตลักษณ์ด้านพิธีกรรมหรือประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งเป็นความเชื่อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Khunphol (2015) ศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อของชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา พบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อของชุมชนเกาะยอ แสดงออกมาในรูปแบบของพิธีกรรม บุคคลและประเพณีต่างๆทั้งหมดอยู่บนหลักฐานของภูมิสถานของศาสนาที่มีอยู่เดิม ประกอบสร้างกับเรื่องเล่าหรือตำนานที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งในชุมชนต่างมองว่าสามารถนำไปสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมได้ แม้ว่าปัจจุบันจะมีการเกิดใหม่ของศาสนสถานในชุมชน แต่ไม่สามารถสร้างความเชื่อของชาวบ้านและยอมรับว่าเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตนได้

ในขณะที่ลาวเวียง ลาวครั่งและไทยพื้นถิ่นยังขาดอัตลักษณ์ของผ้าทอ และข้อจำกัดด้านคนทอผ้าและความสามารถในการแปรรูปเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ชาติพันธุ์ลาวโซ่งรวมกลุ่มเป็นทางการ (วิสาหกิจชุมชนเน้นความร่วมมือ เข้มแข็งและแบ่งปันผลประโยชน์) ต้องการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของผ้าทอกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมต้องการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของลายผ้ากับผลิตภัณฑ์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค และมีความหลากหลาย เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Janpla, Songsuwong, Kijkar, & Wongsaming (2016). การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ศึกษาการสร้างเอกลักษณ์และการสื่อความหมายของลวดลายผ้าไทยทรงดำในอำเภอบางเลนและอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำ พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นจุดเด่นที่สามารถเชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์ที่สนองตอบการดำเนินชีวิตของลูกค้ากลุ่มหลากหลายได้

อัตลักษณ์ที่แสดงออกจากการแต่งกาย อาหาร ที่อยู่อาศัย และประเพณี ตรงกับความหมายของอัตลักษณ์ที่จับต้องได้ คือการแต่งกาย อาหาร และที่อยู่อาศัย ส่วนอัตลักษณ์ที่จับต้องไม่ได้คือประเพณีหรือพิธีกรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pongnak & Disatapunahu (2015) ซึ่งพบว่า อัตลักษณ์ชุมชนเมืองโบราณอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี อัตลักษณ์ที่มีลักษณะจับต้องได้ของชุมชนเมืองโบราณอุทอง ได้แก่ ผังเมืองโบราณเป็นรูปวงรี มีคูน้ำคันดินล้อมรอบสภาพภูมิศาสตร์ด้านหนึ่งเป็นภูเขาอีกด้านหนึ่งเป็นน้ำ หลักฐานที่แสดงถึงการเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาแรกเริ่ม โบราณสถาน เช่น เจดีย์ วัด โบราณวัตถุ เช่น พระพุทธรูปสมัยทวารวดี ธรรมจักร ลูกปัด และมรดกทางธรรมชาติ คือสวนหินธรรมชาติขุนนางนา ส่วนอัตลักษณ์ที่มีลักษณะจับต้องไม่ได้ ได้แก่ ประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ ณ วัดเขาทำเทียม ประเพณีลอยกระทงสวรรค์ 12 นักษัตร ณ วัดเขาพระศรีสรรเพชญาราม เทศกาลกินเจ และงานจ๊วของชาวไทยเชื้อสายจีน พิธีกรรมไหว้ผีเจ้านาย ผีเทวดาและงานประเพณีแห่ธงสงกรานต์ของลาวครั่ง

อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มีความโดดเด่นในมิติเดียวกันและต่างมิติบ้าง กลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีลักษณะเฉพาะที่เป็นการแสดงออกและยึดถือปฏิบัติทางด้านการแต่งกาย รองลงมาเป็นเรื่องของภาษาที่มีลักษณะเฉพาะของภาษาดั้งเดิม ซึ่งเป็นไปตามที่มาหรือถิ่นกำเนิดในอดีต สัมพันธ์กับอัตลักษณ์ด้านพื้นที่ และด้านวัฒนธรรมประเพณี เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Kovathanakul (2016) ซึ่งพบว่า อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ อัตลักษณ์ด้านพื้นที่ ด้านทรัพยากรของชาติพันธุ์ ด้านประเพณีและวัฒนธรรมด้านการบริหารจัดการของชุมชน ทั้งนี้ การสร้างต้นแบบเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบนฐานความเดิมแท้ของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง คือ การนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นภูมิสัญลักษณ์ที่สะท้อนประวัติศาสตร์ในอดีต การนำเสนอเรื่องราวของวิถีชีวิตกับการแต่งกายที่สะท้อนความเป็นพื้นถิ่น

การแสดงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์เชื่อมโยงกับความเดิมแท้ของตัวตนแห่งชาติพันธุ์ จะเห็นได้ว่าการศึกษาอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ในพื้นที่ที่แตกต่างกัน มีที่มาของถิ่นกำเนิดต่างกัน จึงมีมิติของลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นแตกต่างกันไป แต่ยังคงยึดมั่นกับอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) และอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม (Collective Identity) (Feungfusakul, 2008, Leepreecha, 2004)

นอกจากนั้นอัตลักษณ์ที่แสดงออกจากการแต่งกายของบุคคลยังเป็นอัตลักษณ์ทางสังคม เนื่องจากการแต่งกายด้วยผ้าทอเป็นอัตลักษณ์ทางสังคมที่ส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์บุคคล หรือเรียกว่า อัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) ของสมาชิกในองค์กรผ่านการบัญญัติกฎระเบียบ ข้อบังคับ ธรรมเนียม และประเพณีเพื่อกำหนดอำนาจและบทบาทหน้าที่ของบุคคลภายในองค์กร ซึ่งอัตลักษณ์ร่วมนี้มีส่วนในการสร้างอัตลักษณ์องค์กร (Organizational Identity) จัดว่าเป็นการสร้างอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) ซึ่งเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ทางสังคมของสมาชิกภายในองค์กร ผ่านการบัญญัติกฎระเบียบ ข้อบังคับ ธรรมเนียม และประเพณีขององค์กร ทั้งนี้เพราะอัตลักษณ์บุคคล และอัตลักษณ์ทางสังคมมีความเชื่อมโยงและส่งผลซึ่งกันและกัน ตามแนวคิดของ Gee (2000: 102 cited in McNair, Newswander, Boden & Borrego, 2011: 377) ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานของกลุ่ม ที่แฝงอยู่ในวัฒนธรรมกลุ่ม จัดว่าเป็นโครงสร้างของอัตลักษณ์ร่วมอย่างหนึ่ง และถูกสื่อสารต่อสมาชิกกลุ่มผ่านผู้นำ จากนั้นจึงถูกตีความและแสดงออกผ่านสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ทุกคน เช่นเดียวกับชาติพันธุ์ลาวโซ่ง (ไทยทรงดำ) มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในอำเภออื่น จังหวัดใดก็ตาม คือการแต่งกายและทรงผม แต่ลูกหลานสมัยใหม่มีการปรับเปลี่ยนการแต่งกายและทรงผมไปมากแล้ว ทันสมัยยิ่งขึ้น

ชาติพันธุ์ลาวเวียงและลาวครั้งมีการผสมกลมกลืนด้านการทอผ้า ลายผ้า เรียนรู้ระหว่างกัน รวมถึงการแต่งกายก็มีอัตลักษณ์ของการนุ่งซิ่นตีนจกเฉพาะงานประเพณีและเทศกาลสำคัญเท่านั้น ถือว่าเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เนื่องจากขาดการศึกษา บันทึกและพัฒนาลายเฉพาะของบรรพบุรุษ ทำให้การจดจำและการเรียกชื่อแตกต่างกัน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Boonyasatit, Paintham, & Silapabanleng (2017) พบว่า การศึกษาอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลดอนคา พบว่า เป็นชุมชนขนาดใหญ่มีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้ เช่น บุญข้าวจี บุญบั้งไฟ สารทลาว ตักบาตรเทโว อัตลักษณ์ที่โดดเด่น คือ การแต่งกายด้วยผ้าทอมือ การเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของผ้าทอกับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับในตลาดเช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Dowduen (2015) เรื่อง การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีจากผ้าทอโบราณบ้านผาทั้ง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า อัตลักษณ์ของผ้าทอชาติพันธุ์ลาวครั้ง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลายสัตว์หรือ "นักษัตร 12 ชนิด" และลวดลายของผ้าทอลายโบราณอิงกับวิถีชีวิตของคนลาวครั้ง ได้แก่ ลายพญานาคลอยน้ำ ลายพญานาคล้อมเพชร ลายช่อฟ้า (ห่อฟ้า) และความโดดเด่นของลายตีนจก อัตลักษณ์ลาวครั้ง ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของการสวมใส่ผ้าทอสีแดงตีนจก ลายเฉพาะ แต่สืบทอดกันมาน้อยลง ทำให้ลวดลายการจกตีนจกลดลง เนื่องจากปัญหาที่เกิดจากขาดลูกหลานสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าและเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ลายผ้า เช่นเดียวกับชาติพันธุ์ลาวเวียงในพื้นที่ เช่นที่บ้านสระบัวท่า อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ชุมชนที่มีความรู้และฝีมือในการทอผ้า (Numbang & Siriwong, 2017) มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการทอผ้าตีนจก ของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านสระบัวท่า อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรีทั้งลวดลายโบราณและลวดลายปัจจุบัน พบว่า การดำรงอยู่ของการทอผ้าตีนจก ของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านสระบัวท่า มีความสามารถในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ แต่มีปัญหาขาดคนที่มีความรู้และฝีมือในการทอผ้าตีนจกลายโบราณ

ข้อเสนอแนะ

1. การบันทึกอัตลักษณ์ที่โดดเด่นแตกต่างจากชาติพันธุ์อื่นและต่างจากกลุ่มทอผ้าอื่น ๆ และเผยแพร่ให้รับทราบทั่วกัน จะเป็นการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ และเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมของบรรพบุรุษให้คงอยู่ อีกทั้งคนรุ่นใหม่สามารถพัฒนาความรู้ด้านการออกแบบ แปรรูปสินค้า นวัตกรรม ให้มีความได้เปรียบทางการแข่งขัน ยกระดับมาตรฐานสินค้าให้สูงขึ้นระดับโลกได้

2. ภาครัฐ จังหวัด อำเภอ พัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ควรมีบทบาทชัดเจนในการส่งเสริมหรือสนับสนุนต้นน้ำ กลางน้ำ หรือปลายน้ำ (ห่วงโซ่อุปทาน) สนับสนุนการสร้างเครือข่ายที่สามารถเกื้อกูลต่อกัน เช่น ผ้าทอ การจัดจำหน่าย และการสื่อสารการตลาดร่วมกัน

3. กระทรวงวัฒนธรรมและวัฒนธรรมจังหวัดควรกำหนดนโยบายและดำเนินกิจกรรมรื้อฟื้นและส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละชาติพันธุ์ โดยสนับสนุนงบประมาณในการสร้างงานสร้างอาชีพร่วมกับนักวิจัย (สถาบันการศึกษา) เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างจริงจัง

4. สถาบันอุดมศึกษาและกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หรือแหล่งทุนวิจัยอื่นควรสนับสนุนงบประมาณการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อผลักดันการต่อยอดการวิจัยที่จะนำไปสู่การสร้าง ความเข้มแข็งของกลุ่มที่มีศักยภาพในการพัฒนาและมุ่งขยายเครือข่ายความร่วมมือกับนักวิจัย

5. กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ควรมีนโยบายผลักดันหลักสูตรเฉพาะเชื่อมโยงหลักสูตรการเรียนการสอนระดับมัธยมและอุดมศึกษาเพื่อกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทอผ้าและพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการที่ทันสมัย และเติบโตได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Boonyasatit, W., Paintham, C., & Silapabanleng, T. (2017). The Historical Development of Lao Wiang People in U Thong District, Suphanburi Province. *Journal of Nakhonratchasima College*, 11(1). 26-38.
- Burke, P. J., & Reitzes, D. C. (1991). An identity theory approach to commitment. *Social Psychology Quarterly*, 54(3). 239–251.
- Chuenchat, P. (2007). *The Literature Works of Female Authors in the Early Rattanakosin Period: A Study of Concepts Presentation Techniques, and Identity* (master's thesis). Bangkok: Kasetsart University.
- Dowduen, C. (2015). Development and Design of Ladies' Bags with Traditional Textile Patterns form Ban Pa Tang, Uthai Thani Province. *Art and Architecture Journal Naresuan University*, 6(1). 121-133. Retrieved from <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ajnu/article/view/35967/29875>
- Feungfusakul, A. (2008). *Identity*. Bangkok: National Research Council of Thailand.
- Fishman, A. J. (2003). *Handbook of Language and Ethnic Identity: Disciplinary and Regional Perspectives*. (Volume 1)(Disciplinary & Regional Perspectives) 2nd Edition. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/227537519_Handbook_of_Language_and_Ethnic_Identity
- Hall, S. (1990). *Cultural identity and diaspora*. In P. Williams & L. Chrisman (Eds.), *Colonial Discourse and Postcolonial Theory: A Reader* (pp. 392-403). New York: Columbia UP.
- Janpla, J., Songsuwong, W., Kijkar, P., & Wongsaming, S. (2016). Development of Thai Song Dam Woven Fabric Products to Add Value Following the Creative Economy Concept. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(2), 82-98. Retrieved from <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/61543/50706>
- Khunphol. S. (2015). A Study of Cultural Identity in Beliefs of Kohyor Community . *Parichart Journal*, 28(3). 82-103.
- Kovathanakul, D. (2016). *The Mekong Ethnic Groups Tourism Development, based on the Authenticity, to Support ASEAN Tourism Plan* (research report). Thailand Science Research and Innovation.
- Leepreecha, P. (2004). *Identity of Mong Ethnic Creation and inheritance in Identity Discourse*. Bangkok: OA Printing House.
- McNair, L. D., Newswander, C., Boden, D. & Borrego, M. (2011). Student and faculty interdisciplinary identity in self-management teams. *Journal of Engineering Education*. 100(2). 374-396.

- Numbang, K., & Siriwong, P. (2017). The existence of “Tinjok” weaver wisdom of Laotian lineage Thai (Lao Khrang) Ban Sa Bua Kam Amphoe Dan Chang Changwat Suphanburi. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*, 35(6), 50-59, Retrieved from http://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/article_detail.php?ArticleID=186784
- Pongnak, I. & Disatapunahu S. (2015). The Community Identity of the Ancient Yown of U-thong, Suphanburi Province. *Veridian E-journal, Silapakorn University*, 8(3). Retrieved from <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/43701/36134>
- Ramitanon, Chalatchai. (2007). *Identity, culture, and change*. Retrieved March 10, 2562, from http://wsc.soc.cmu.ac.th/womancenter/report_upload/0.21523100-1533827130.pdf
- Stryker, Sheldon. (2007). *Identity Theory and Personality Theory: Mutual Relevance*. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2007.00468.x>
- Tancharoen, S. (2017). *The Study of Potential for Community Wisdom Product Development of U-thong District in Suphanburi Province* (Research Report). Bangkok: The Thailand Research Fund
- Twichasri, V. (2014). Identity of Community: Concept and Management for Sustainable Tourism by Buddhist Peaceful Means of Chaingkhon Municipality, Lei Province. *Journal of Arts Management*, 1(2), 63-74.
- Wechwongse, D. (2011). The Identity Presenting Process of Yuan Ethnicity in the Context of Tourism through a Local Museum and Riverside Market. *Academic Services Journal*, 22(3), 130-149.